

מגדלוד של השפעה - 05

לזכרון יהושלים דפולין

גם כי אלך בגיא צלמוזות...

במסגרת סדרת מגדלור של השפעה אנו עוסקים בקהילות יהודיות ברחבי העולם תוך התייחסות לשני דגשים מרכזיים:

הראשון, היכולת לקום מתוך שבר וקושי. העם היהודי עבר תלאות וטלטלות והצליח לצמוח למרות הקושי. איך הם עשו זאת? בסדרה אנו מנסים ללמוד מדרכם וללקט אבני דרך שייסיעו לנו להתמודד עם אתגרים והזדמנויות.

השני, לאורך הדורות יהודים נשאו עיניהם אל ירושלים, עיר הקודש והמקדש. הם שאבו ממנה השראה, ראו בה מקור וסמל לזהות יהודית ולעשייה אפקטיבית בדרך התורה והמצוות. במסגרת השיעורים אנו עוברים בין ערים וקהילות שהצליחו עד מאוד ונקראו גם הם 'ירושלים'.

בשיעורים הקודמים עסקנו בירושלים של הבלקן – סלוניקי – ובשמירת השבת שעמדה במרכז חיי הקהילה. בשיעורים הבאים נעסוק בלובלין, ירושלים של פולין, ובתנועת החסידות שפולין היתה אחד ממרכזיה הגדולים

עיר בירה של מלכות התורה

עת הוענקה ליהודים ב-1551 הזכות למנות את רבניהם, נהנה גם השיפוט היהודי מאוטונומיה מלאה. שיפוט זה התנהל על פי ההלכה היהודית. בתי הדין בלובלין הכריעו בסכסוכים שנוצרו בעת קיום הירידים, ירידים שזרמו אליהם יהודים מכל רחבי פולין...

(מתוך מאמרה הנפלא של הרבנית שושנה דיכובסקי שפורסם בעיתון קול לובלין (לובלין שטימע)

...המתבונן כיום בלובלין מתרשם כי היא שקועה ונפולה כתוצאה ממבול השואה ששטף את הכול. בניין האבן של ישיבת חכמי לובלין נותר אמנם על תלו, אך הוא חולל ולא חזר עד כה לתפארתו הרוחנית. אך היו ימים אחרים, ימים שלובלין שימשה בהם כעיר בירה של מלכות התורה. בלובלין התקיים מרכז התורה הגדול ביותר אחרי שפולין פתחה לפני היהודים את שעריה בעקבות גירושם ממדינות אשכנז בראשית המאה ה-16.

אזכריק אז כה
מהי החשיבות של ההלכה היהודית בקיומה של קהילה יהודית?

מרכז שאין כמוהו

...הללו היוו את הבסיס להקמתו של "ועד ארבע הארצות". תקנותיו התבססו על ההלכה והקיפו את כל הבעיות שניסר בחלל העולם היהודי במאות ה-17 וה-18. סמכות הוועד הייתה רבה כלפי העולם היהודי וכלפי שלטונות פולין כאחד. במשך מאה שנים התקיימו כינוסי הוועד בלובלין. הודות לכינוסים אלו הפכה לובלין לא רק למעצבת חיי היהודים בפולין, אלא לבעלת השפעה רבה החורגת הרבה מעבר לגבולותיה.

אישים בעלי שיעור קומה, גדולים בתורה ורבי פעלים, הטביעו את חותמם על קורות הקהילה ועיצבו את דמותה לדורות. רבי שלום שכנא מיזג באישיותו תורה, גדולה ומעשה, והוא אשר הניח את היסודות

לישיבת לובלין המפורסמת. בין גדולי התורה ענקי הרוח שעמדו בראשה נמנים: הרמ"א, המהרש"ל, רבי מרדכי יפה "בעל הלבושים", המהר"ם מלובלין והמהרש"א. הודות לישיבה זו הפכה לובלין ל"מרכז שאין כמוהו בכל מדינות פולין בתורה" – כלשונו של נתן נטע מהנובר בספרו "יוון המצולה"...

דף מספר הפרוטוקולים של ועד ארבע ארצות

יעי cein

ועד ארבע ארצות הוועד היה מתכנס פעמיים בשנה בימי היריד, שם באו סוחרים, רבנים ופרנסי הקהילות לתקן תקנות לניהול ענייני היהודים והיהדות. הועד נוסד מתחילה ברשיון המלך לצורך שומת המסים של בני הקהילות לאוצר הממשלה ולצרכי צבור, ובמשך הזמן צבר כוח. בשל הועד היו היהודים ברוסיה ופולין לחטיבה בפני עצמה. אסיפת הוועד הייתה כעין מושב פרלמנט, ודברי הועד היו נשמעים כדבר מלך. קהילה שלא קיימה את החלטות הוועד נקנסה ונענשה.

להרחבה, עיינו במדור 'להעשרה' בדף ההנחיות

מהזשך לאור

אורה של החסידות נתגלה בראשית המאה הששית לאלף הששי, (1750) בתקופה הנחשבת כבר לתקופת "הזמן החדש" שנים מועטות לפני המהפכה הצרפתית.

במדינות מספר נראו כבר ניצני ההתפתחות הכלכלית, אולם לגבי יחסי העמים אל העם היהודי, הייתה תקופה זו המשך לימי הביניים החשוכים. בכמה ממדינות אירופה המערבית היו עדיין קיימות להלכה גזירות הגרוש כנגד היהודים, ואילו במזרחה של אירופה התפתחו מרכזים יהודיים תורניים אולם מבחינה כלכלית היו נתונים לשעבודם של השכנים הנוכריים, בתנאים קשים מנשוא.

תנועת החסידות שהופיעה באופק בתקופה זו, לא זו בלבד שהזקיפה את קומתו של היהודי, להתגאות על שייכותו לעם הנבחר, אלא שחלקה נכבד בהעלאת קרנו של הציבור היהודי מבחינה גשמית ורוחנית גם יחד, ומאז ועד עתה היא ממשיכה להזריח את אורה לכל בית ישראל באשר הוא שם

(בצלאל לנדוי, מחננים, פא)

מה מחזיק אותך
בזמני קושי ומשבר?

מצויאות אלוקית

"אִיךָ תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיהֶם, לְהַכִּיר וּלְרַאֲוֹת עַיִן בְּעַיִן, הַמְצִיאוֹת הָאֱלוֹקִית כִּי בְּכָל דְּבַר וְדְבַר יֵשׁ חַיּוֹת הַבּוֹרָא ית"ש, וְאִין לָךְ דְּבַר בְּעוֹלָם, שְׁלֹא נִמְצָא בָּהֶם חַיּוֹת, אֶפְלוּ הַדְּבָרִים הַיּוֹתֵר גִּשְׁמִיִּים כְּאֲבָנִים וְדוֹמָמִים, יֵשׁ בָּהֶם חַיּוֹת אֱלוֹקִית, כִּי אֶלְמָלֵא הַחַיּוֹת שְׁלֵהֶם הָיוּ בְּלִי סִפְקָא אֶפְסֵי וְאִין, וְזוֹהִי בְּחִינַת 'דַּע אֶת אֱלוֹקֵי אָבִיךָ' שְׁיִכִּיר בְּכָל דְּבַר וְדְבַר אֶת כּוֹחוֹ שֶׁל הַבּוֹרָא, כִּי 'מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ'"

(ר' לוי יצחק מברדיצ'ב, שמועה טובה, וארשה תרח"א, פרשת "עקב", עמ' כז).

סימני צרק: עקרונותיה של תנועת החסידות עמוקים וראויים לשיעורים ארוכים ומשמעותיים. בשיעורים אלו נטעם מעט מכמה עקרונות מרכזיים, ניתן להרחיב דעת בדף ההנחיות.

רבי יקותיאל יהודה
 הלברשטאם - האדמו"ר
 מקלויזנבורג - הוא אחד הבולטים
 בין האדמו"רים ששרדו את
 השואה. לאחר השואה הקים את
 קריית צאנז בנתניה. האדמו"ר
 הרבה לעסוק בשואה בדרשותיו.
 האדמו"ר מקלויזנבורג סובר
 ש'הסתר הפנים' הוא בעיקר
 תוצאה של חולשתו של
 המאמין לשים לב להנהגת ה'
 הנסתרת. כלומר: הוא תופעה
 סובייקטיבית ולא אובייקטיבית.
 כאשר המאמין מתגבר על
 ספקותיו ומחזק את אמונתו
 הוא יכול לחוות את נוכחות ה'
 והשגחתו גם במציאות שבה
 למראית עין הסתר הפנים
 מתגבר (תמיר גרנות, אמונה
 ואדם לאור השואה) בשיעורים
 אלו נטעם מעט מכמה עקרונות
 מרכזיים, ניתן להרחיב דעת בדף
 ההנחיות.

ענין של מבט

וביותר יש לומר שהנה למראית העין נדמה כי הסתר הפנים גדול מאוד.
 הננו מטרים ונופלים יום יום והגויים שואלים איה נא אלוהיהם.

ואולם, לאמיתו של דבר מי שרוצה יכול לראות גם היום נסים נוראים
 שלא כדרך הטבע. יש המדמים לומר שכעת אין ניסים אבל מי שדעתו
 מיושבת עליו רואה ניסי ה' בכל יום...
 (שפע חיים, סליחות, דרוש לו, ריד).

בגיא צלמזוזות...

...ויכולני להעיד על דבר זה מתוך הניסיון, בעת שהגענו

למחנות ההשמדה ועמדנו שם בעירום ובחוסר כל בלי מלבושים ובלי כיסוי לראשנו והרשעים היכו ללא הרף באלות שבידיהם והמצב היה בכי רע, פניתי אז לעומדים סביבי וצעקתי: יהודים, דעו שהשי"ת מחכה לנו שם בתוך המחנה... אל לנו לשכוח שה' איתנו.

במשך כל אותה השנה עבדתי על זה להתחזק ולא לשכוח שה' איתנו ומלא כל הארץ כבודו. גם באושוויץ ודכאו. לית אתר פנוי מיניה (אין מקום בו אין אלוקים).

(שם, עמוד ט).

הישרדות

בעיני האדמו"ר מקלויזנבורג האמונה
בהשגחה הפרטית אינה מהווה בעיה
אלא להיפך – היא מרכיב חיוני של
ההישרדות הנפשית וממילא היא
נותנת כח לסבול את הפורענות. אין
זאת אומרת שהיא מובנת מאליה
או קלה, האדמו"ר עצמו היה עסוק
בחיזוק אמונתו ואמונתם של מי
שהיו סביבו.

למה ואיך

רצוני העז לכתוב מחדש כתב-יד זה הוא שסייעני לעמוד בתלאות המחנה. למשל, כשחליתי בטיפוס, שרבטתי על גבי פיסות נייר קטנות רשומות רבות שנועדו לעזור לי לכתוב את כתב היד מחדש, אם אזכה לחיות עד יום השחרור. בטוחני כי שחזור זה של כתב ידי האבוד בחשכת צריפו של מחנה ריכוז באווארי עמד לי לגבור על סכנת ההתמוטטות." (פרנקל ויקטור, האדם מחפש משמעות, עמ' 126)

אמת, חיפושי האדם אחר פשר וערכים עלולים לעורר מתיחות פנימית ולא להשרות שיווי-משקל פנימי. אולם מתיחות זו עצמה היא תנאי-קודם הכרחי לבריאות הנפש. הריני מעז לומר, כי אין לך דבר בעולם, שעשוי לעזור לאדם להתגבר אף על הגרוע מכל, כמו הידיעה כי יש פשר לחייו. הרבה חכמה גנוזה במאמר ניטשה: "מי שיש לו 'למה' שלמענו יחיה. הוא יוכל לשאת כמעט כל 'איך'". במלים אלה רואה אני סיסמה שכוחה יפה לכל פסיכותרפיה. במחנות הריכוז הנאציים ראינו (ודבר זה נתאשר על-ידי פסיכיאטרים אמריקניים ביפן ובקוריאה), כי אלה שידעו כי מצפה להם תפקיד שעליהם לקיימו, היו מסוגלים לצאת מהם חיים.

אני עצמי, כשהביאו אותי אל מחנה הריכוז באושוויץ, הפקרתי כתב-יד שהיה מוכן לפרסום. אין ספק, כי

חובבי יחז

מדוע חיפוש אחר פשר וערכים עלול לעורר מתיחות פנימית? כיצד החסידות ענתה על השאלה 'למה'?

כלים של השפעה

"הידיעה הברורה מחוללת את הרצון כשהיא עומדת על הבסיס הטוב. חמדת הטוב כל שהיא מתבררת יותר כך היא מתחזקת. כל מה שמתברר יותר שהטוב הוא טוב באמת כן הרצון מתגבר. גבורת הרצון מחוללת את היכולת. למדנו מזה שהידיעה הרצון והיכולת הינם תמיד אחוזים יחד".

(הראי"ה קוק, אורות הקודש, חלק ג', עמ' רז)

חנכות le מנהיאות

מהו התהליך בו נכון לפתח את הידיעה,
הרצון והיכולת?

מנדחה ככה

